

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Főszerkesztő: Dr. BOROS GYÖRGY

Szerkesztő: P A P D O M O K O S

Előfizetési ár: Egész évre 20 Leu. Egyes szám ára 2 Leu. Akik a 20 Leut egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferencz-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítói-díj 100 Leu. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárhoz küldendő Clujra (Kolozsvárra).

Szerkesztő asztaláról.

Az irigység egyik fajtája azoknak a gyengeségeknek, amelyek mindig elárulják, hogy mi is szeretnénk olyan jó módban lenni, a milyenben a szomszédunk van, de restek, könnyelműek, vagy pazarlók vagyunk. Közönséges nyelven szólva az irigykedés nem fizeti ki magát. Inkább tanulj el irigylett barátodtól, hogy miért terem szebb buza a földjén, miért kövérebbek a tehenei, miért nem hullott le az alma a fájáról, s azután tégy ugy te is, sőt valamivel légy ügyesebb, légy szorgalmasabb; hadd legyen mit tanuljon tőled, s rá fogsz jóni, hogy sem idő, sem okod nincsen irigykedésre.

Ne rontsd el a régi gypüt, mert a kigyó megmar. Ha a szentírásnak ezt a kemény figyelmeztetését ezelőtt tiz esztendővel ráírták volna minden kormányzó ajtajára, rávésték volna szive táblájára, ma nem volna annyi halottja, annyi csonka-bonka nyomorékja szép Európa országainak. Azok, akik életben maradtak is mind betegek, mert a gyógyszerert nem találták föl, mert az elrontott gypüt nem állították helyre, mert a rombolók munkáját nem tudják megszüntetni. Nálunk is vannak bontogatók. Jó lesz gondolni a szentírás bölcs tanácsára.

Az emberek keze magafelé hajlik, mert arra adta a teremtő, hogy magát elláthassa táplálékkal. De a kéznek sok más teendője is van. A munkát az erős kéz végezi, a segítséget a hajlékony kéz nyújtja s a szeretet melegségét az ölelő kar érezteti meg. Magyar ember ha kezét ad valamire, az ugy is lesz.

Az emberi általános elégedetlenség egyik fő oka az, hogy a nagyok, nagyobb része csak alárendelt és nem mellérendelt viszonynak tekinti a kisebbek érdekeit. (Pfi. Zs.)

Dr. Földi György

Stannard no. 40/a

Hála az unitárius vallásért.

Dr. Wendte Károly W. a Nemzetközi Szabadelvű vallásos Congressus szervezője és most már tiszteleti főtitkára a magyar unitáriusokat a Dávid Ferencz ünnepélyen 1910-ben meglátogatta volt sok külföldivel együtt. Német származású ember. Szülői költöztek Amerikába. Ő ott ismerte meg az unitárius vallást. Az *Inquirez* londoni unitárius lapban ezt az üzenetet küldi:

Sokkal hálásabb vagyok hogyszem szavakkal kifejezhetném, hogy nevelésemet szabadelvű keresztények és unitáriusok között nyerhettem. Ennek köszönhetem, hogy vallásos hajlandóságomat sem gyermek sem ifju koromban nem zavarták. Sem a halálos félelem, sem az önkínzó kételkedés nem nehezedett soha az én lelkiismeretemre. Lelkem belső békéjét nem szereztem halálos gyötrellemmel. Legelejétől kezdve arra buzdítottak, hogy teljes szabadsággal gondolkozzak a vallási és erkölcsi kérdésekről, az örök jószág iránt pedig, mely a dolgok fundamentuma, tápláljak bizó hitet. Arra tanítottak, hogy bármely hatalmas tekintély, bármely t'szteletreméltó hagyomány előtt meg ne hajoljak, ha az ellen értelmem szól és erkölcsi természetem tiltakozik, amely nem más, mint Isten szava a lélekben. Ez a rendes vallásos fejlődés, ez a szellemi szabadság és hit volt nekem az élet lehelete, ez növelte meg bennem a tisztelét érzését, ez volt az én legmélyebb bizodalمام forrása, amelyből származott zavartalan boldogságom.

Angol dallamokra irt énekek.*)

I.

(O for a heart dallamára. Csapások idején.)

1. *Édes Atyánk, örök Úr odafönt,
Látod a szívben a bánatözönt.
Látod a ránk szakadó zivatart,
Látod, a felleg, a vész hova tart.
Oh könyörülj — édes Atyánk,
Vond el a vést, ne bocsásd mi reánk.
Esdekelünk — légy mivelünk.
Küldj, Uram, enyhületet minékünk.*
2. *Édes Atyánk, örök Úr odafönt,
Lelket a szívbe leheleted önt,
Szomjuhozónak ad enyhületet
S bátoritást bajaink közepett.
Szomjuhozók — kútfeje vagy,
Enyhületet sebeinkre Te adj.
Édes Atyánk — halld meg imánk,
Lelkedet öntsd k. ma, töltsd ki miránk.*

*) Az új Énekeskönyv számára.

3. *Látod, Uram, beteg a mi szívünk,
Jaj, a csodákba' fogly el a hitünk,
Gyógyul-e vagy se, ki tudja, sebünk,
Jaj minekünk, ime csüggedezünk.
Édes Atyánk — halld meg imánk,
Lelkedet öntsd ki ma, töltsd ki miránk
Légy mivelünk — esdekelünk:
Adj, Uram, adj, hit:t adj minekünk.*

II.

(Christians awake dallamára. Záró ének.)

*Remélj, remélj, lelkem, ne csüggedezz.
Meggallgatott az Úr, minek remegsz?
Xegyelme megtart s őriz sirodig,
Ki benne bizik, nem csalatkozik.
Mitől remegnél, lelkem, hát ne félj.
Meggallgatott az Úr, remélj, remélj.*

Pálffi Márto 1.

Imádkozzál.

*Dudva nő a templom-úton,
Mert kevesen járnak.
Meggyűlölték, megutálták
Az Istennek házáat.*

*Ünneprontó lett a világ,
Elveszett a lelke . . .
Bálvány-istennek oltárán
Égő tűz elnyelte.*

*Lélek nélkül bolyong, botlik
A kufár világban . . .
'Ki ad többet!' ez a jelszó
Imáttalan imában.*

*Ki többet ad, azé minden,
Lélek s rongy becsület,
Az a házasság anya ma,
Aki sátánt szülhet!*

*Térj magadhoz ember, eszmélj!
Járd a templom-utat!
A megtartó, megbocsátó
Istenhez ez jutjat.*

*Ilyen szükség soha sem volt
Az ő oltalmára,
Templom padon kulcsolj kezét
Vezik'ő imára!*

Vári Domokos.

JELESEINK EMLÉKE

ÁRKOSI FERENCZY LAJOS

1837—1922.

Nem ismertük eléggé, mert az élet nem hozott közelebbi összeköttetésbe vele, — mégis úgy érezzük, hogy amikor 85 éves korában szerettei közül zajtalanul eltávozott, amikor az örök nyugalomba csendesen és fájdalom nélkül átszenderült, szótlanul nem mehetünk el koporsója mellett.

A Ferenczy Lajos élete méltó az emlékezetre.

Apai és anyai ágon papi családból származott s ez mindig meglátszott rajta. Vallásossága nem külsőség, hanem a lelki erő, a nyugodt és harmonikus élet kiapadhatatlan forrása volt. Lelkülete már a szülői házban a pap hitéből és egyházigazgatásából s a papné szelidségéből és kitartó erejéből olyan táplálékot nyert, mely egész életén át érezte jótékony hatását. Született 1837-ben Iszlóban. Atyja Arkosi Ferenczy József, előbb iszlói, később gagyai pap. Anyja Nagysolymosi Koncz Agnes. Tanult Sz. keresztúron és Kolozsvárt. Az érettségi letétele után ő is papi pályára ment. Kedvelte az éneket és zenét.

Kriza püspök rábeszélésére kiment Felsőrákosra énekes tanítónak a Sárdi Sámuel helyébe. Megszakítás nélkül itt működött 60 éven át.

Felésege Siménfalvi Anna a Siménfalvi Sámuel felsőrákosai pap leánya. Ez a lelkület az egyházi pályára vitte s erejét a székely népnevelés szolgálatába állította. Tanító volt, később igazgató, az unitárius egyház által „Tiszteletes” címmel kitüntetve s magas királyi kegytől is díszítve, aki szép lelke drága kincseit 53 éven át a felsőrákosai (előbb unitárius, később állami) iskolában nemzedékeknek pazar módra osztogatta s mint énekvezér 60 éven át a vallásos,

buzgóságot és unitárius egyházszerepet oly mértékben oltotta a nép lelkébe, hogy az mint példátadó és önfeláldozó egyházi vezető életében rajongásig szerette s halálában, mintha pótolhatatlan atyját temette volna, a szeretet és hála szinte szokatlan megnyilatkozásával tett bizonyosságot mellette.

Ő a munkában örömet, kötelességteljesítésben lelkiismereti nyugalmat, a néppel való foglalkozásban boldogságot talált. Élete útján mindig magasabb cél vezette. Községében irás-tudatlan embert nem tűrt meg. A hivatását magas pontról néző lelkiismeretes tanító megtalálta az útját-módját annak, hogy lehet mindenkit az emberi műveltségnek legalább ama természetes magaslatára emelni, hogy írni-olvasni tudjon.

Családi élete egyházi és tanítói munkásságával a legteljesebb összhangban volt. Otthon, a családi körben, hasonló szellemmel igyekezett gyermekei lelkét úgy formálni, hogy önerejükből biztos pozíciót teremthessenek a maguk számára s az egyháznak és közéletnek is hasznos munkásai lehessenek. Ennek a nevelésnek nem kis része volt abban, hogy fiai nemcsak szűkebb téren, hanem tágasabb mezőn is vezető egyéniségekbe nőttek, leányai pedig elsőrangú egyházi és polgári embelek oldalán helyezkedtek el, sőt hogy idősebb fia a szerény mesteri lakból az unitárius egyház legmagasabb világi hivatalába emelkedett s értékes személyében egyik főgondnokunkat tisztelhetjük.

Szerető gondosságát az unokákra is kiterjesztette. Tanulmányokban segítette. A harctéren és fogságban a szeretet aggodalmával kísérte.

Mindig humoros és örököké derült kedélyével a vidék társadalmának kedvelt és becsült tagjává lett. A komoly munka s életöröm mellett a jó kedély is Isten áldása.

Veszteségben is volt része. 14 év előtt eltemette hitvestársát, kivel 44 éven át a legboldogabb házasságban élt.

Munkásságánál és családi boldogságánál csak szerénysége volt nagyobb. Mikor 40 éves tanítói működése alkalmából magas királyi kitüntetésben részesült, az ünnepség elől kitért. Mikor 60 évi egyházi szolgálat után, mint énekvezér is nyugalomba ment, inkább nyilvános bucsu nélkül távozott, csakhogy ne ünnepelhessék. Milyen ritkaság a mai nagyratörő világban!

Nyugalomba vonulása után idősebb fiához Nagyajtára költözött. Gyermekeit olykor-olykor innen látogatta. Április hó 4-én rendesen ebédelt s rövid déli álomra hajtva fejét, örökre elaludt.

Amilyen szép, tartalmas és összhangzó volt az élete, olyan fájdalom nélküli az elmulása.

Porait Nagyajtáról Taar Géza lelkészi szolgálata és a dalárda éneke után Felsőrákosra szállították, hol a község végén az egész

falu jelenlétében egy derék ifju ember a nagy szeretet lesújtó fájalmával irt igen ügyes beszéddel fogadta a hazatérőt, kit hitves-társa mellé helyeztek örök nyugalomra. A temetőben Kovács Lajos-brassói lelkész után, Kelemen István helybeli lelkész az egyházköz-ség s Kiss Károly vargyasi tanító a tanítóság nevében bucsuztatta el a halottat, a felsőrákosi dalárda éneke zárta be a szertartást.

Felsőrákos népéből aligha hiányzott valaki a bucsunál. Felső-rákoson csak három ember van, akit nem ő tanított. A vidék is nagy számban volt képviselve. Mert mindenki szerette és becsülte.

Halálát Dr. Ferenczy Géza, egyházunk főgondnoka, Ferenczy József gyógyszerész, Tilda Lőrinczi Istvánné, Anna Vári Albertné, Zsuzsika Lőfi Ödönné és Agnes Lőfi Gyuláné, mint gyermekei, Ferenczy Aron medeséri lelkész mint testvére, az unokák és nagy-számu rokonság gyászolja.

Példája legyen buzdító s emléke örökké áldott! (— s.)

„Szicsász-ország“-ban, vagy ahol a tejet fejszével vágják.

7. „Tudván, hogy amiképen társaink vagytok a szenvedésben, azonképen a vigasztalásban is,

8. nem akarjuk, hogy ne tudjatok, atyámfiai, a mi nyomorusá-gunk felől, amely *Ázsiában* esett rajtunk, hogy felette igen, erőnk felett megterheltettünk, úgy, hogy életünk felől is kétségben valánk.

9. Sőt magunk is halálra szántuk magunkat, hogy ne bizakod-nánk mi magunkban, hanem Istenben, aki feltámasztja a halottakat;

10. aki ilyen nagy halálból megszabadított és szabadít minket; akiben reménykedünk, hogy ezután is meg fog szabadítani“.

(*Pál apostol* korinthusiakhoz .rt II. lev. 1. rész 7—8 vers).

„Végére mehetetlenek az Urnak utai! . . .

Én legalább azt hiszem, hogy az Urnak útjait jártam s hiszem, hogy az isteni gondviselés ragadott ki engem pár hónapi testet-lelket ölő hajsza után 1914. vége felé az öldöklő fegyverek pusztító tüzeből, hogy a megpróbáltatásoknak és szenvedéseknek be-láthatatlan hosszúságu útjait: az évekig tartó orosz hadifogságot járassa végig velem.

Hogy micsoda testi és lelki szenvedéseket állottunk ki, mit éreztünk, mit láttunk és tapasztaltunk, míg végigjártuk az orosz hadifogság kálváriáját, azt szinte lehetetlen elejétől végig, tövéről-hegyére hiven elbeszélni. E cikkecske keretében mégis megpróbálom

első benyomásaimról és érzelmeimről körülményesen számot adni, hátha lesz élményeimből valami tanulságos is.

Mikor a németországi csatamezőkön legerősebbnek vélt ellenségtünknek, az oroszoknak kezére kerültünk, az volt az érzésünk, hogy elveszett velünk az egész világ! Ez a szomorú érzésünk még inkább fokozódott, mikor heteken át vitt . . . vitt a robogó vonat az óriás orosz birodalmon keresztül.

Első kihallgatásunk alkalmával minden kétségbeesésünk dacára sem sokat hederítettünk az orosz vezérkari tiszt ijesztgetésére, aki gunyos mosollyal kérdezte tőlünk: „Ugyan, mit akarnak önök? Oroszországot akarják megverni, vagy épen elfoglalni? Nem tudják, hogy milyen messze van ide Moszkva? Hát még Moszkvától hol van birodalmunk legkeletibb városa Wladiwostok?”

Tudtuk biz azt mi jól — *térkép után*, hogy nagy, nagy ország az az Oroszország, de azért az orosz tiszt szavait ijesztgetésre szánt üres hengecsnek vettük. Hanem aztán mikor már harmadik-negyedik hete robogott velünk a vonat mind bennebb, mind bennebb Oroszország belseje felé: keresztül az óriási *Volga* folyón, túl az *Ural* hegység láncain; s mikor a kilométereket még ezeken túl is *ezer* számra kezdtük számlálgatni, akkor már nagyon kicsi helyre szorult különben is megcsappant bátorságunk! Még a zsebóránk is megbolondult lassanként ebben a bolond nagy országban! Mikor a mi nyugati idő szerint járó zsebóránk déli 11—12 órát mutatott, már öreg este kezdett lenni, mert 4—5 órányival jutottunk közelebb napkelet felé.

Ekkor aztán, bár szomoruan, de hitelt kezdtünk adni az orosz tiszt fenyegetésének, hogy a *nagy orosz medve* mégis csak egykettőre felfalja a központi államokat, annál is inkább, mert sok-sok ezer kilométeres vasutvonalon akaratlanul is látnunk kellett Oroszország óriási katonai felkészültségét: minden város végén az ujonnan épült, emeletes kaszárnyák megszámlálhatatlan sokaságát, melyek magukban is egész kis várost alkottak.

A hosszú utazásnak egyszer mégis csak vége lett. Az 1915-ik év elejét már Szibéria kellős-közepén egy óriási orosz katonai táborban értük meg, *Kanszk* városka végén. Ez volt hát az a városka, melyben — a bujdosó *Mikes Kelemen* szavaival élve, — a gondviselés egy pár évi kenyeret és söt tartogatott számunkra!

Utközben, mikor már biztosak voltunk abban, hogy Szibériába szállítanak bennünket, egyre tűnődtünk, tanakodtunk: „Mi lesz most már velünk, milyen sorsra jutunk?” Az „*ólobányák*”, a „*szibériai számüzötték*” börtöneinek gondolatára, — amikről legtöbben olvastunk, vagy hallottunk itthon egyet-mást, — bizony el-elszorult a szívünk, tiszteknek, legénységnek egyaránt! Ilyen aggodalmak után nagy megnyugvásunkra szolgált, hogy mikor az említett szibériai városka állomásán kiszállítottak, nem dugtak mindjárt az „*ólom-*

bányák“-ba sem a „száműzöttek“ börtöneibe. Csak, amikor a gondolat rémitő hatása alól némileg szabadultunk, akkor kezdtük érezni, hogy talán nemcsak belülről, lelkünkben fázunk, hanem künn is rémitő hideg van, aminthogy valóban 35—40 fokos hideg volt megérkezésünkkor.

Megérkezésünk után másod-harmadnap — már ott lévő hadifogolytársaink között — még jobban megkönnyebültünk, sorsunk felől való aggodalmunk végleg kezdett oszladozni.

Legnagyobb csodálkozásunk a, — amiről Szibériában álmodni sem mertünk volna, — már a második napon *gőzfürdő*hez jutottunk s így hamarosan megszabadultunk a harctereken szerzett és a hosszú utban ugyancsak elszaporodott férgektől.

Gőzfürdő Szibéria kellős-közepén! Ez ismét csodálatba ejtett és egyúttal el is szomorított! Hogyne szomorított volna el és hogyne szégyenített volna meg ez a dolog, mikor Erdélyben ma is megyék vannak, (köztük a mi, Udvarhely vármegyénk is!) melyeknek népe ezt az intézményt hirtől is alig ismeri!

Hanem aztán egyik csudát követte a másik.

Mindjárt az első napokban szörnyen elcsodálkoztunk azon, hogy az egész katonai tábor számára, tehát nekünk foglyoknak is csak szűken megmérve adták ki a napi porció — *vizet!* Ugy bizony, mert a nagy hidegben a kutak mind befagytak, s a két kilométernyire eső nagy folyóba vágott lókából kellett 15—20 ezer katona számára hordókban vizet szállítani reggeltől estig!

A másik csudánk meg, — amire szemünk-szánk szintén elállt, — az volt, hogy amikor tejet akartunk vásárolni, a kereskedő elővett egy nagy darab vajszerű kemény tárgyat, — melynek tárformája volt, (amilyenben jéggé fagyott), — s aztán fejszével kezdte vágni és fonton mérni! No, de ez már sok volt csudának! Nem is állhatta meg ezt szó nélkül az én hűség, jó kissolymosi földim, s fejét megcsóválva így szólt: „No, hadnagy ur, nagy bolond ország ez, ahova mi jutottunk! Ebből ugyan soha élve meg nem szabadulunk, hiszen *itt a vizet porcióra adják, a tejet meg fejszével vágják!*“

Lassanként látni véltük a hatalmas ellenségnek ezeknél komolyabb természetű gyöngéit is. Már utközken tapasztaltuk az orosz nép nagy hajlandóságát a *megvesztegethetőségre*. Rendre-rendre azonban — még a mi elszigetelt hadifogolyhelyzetünkben is — bőséges alkalmunk nyílt a többi igen sulyos természetű orosz nemzeti bajok és betegségek meglátására is, mert hadifogságunk időtartama, — melyet mi eleinte csak hónapokig tartónak számítottunk, tudvalevőleg hosszú, kinos évekre nyúlt el!

Ez orosz nemzeti bűnöket eleinte csak szórványos jelenségeknek tartottuk, s világgért sem sejtettük, hogy e kicsiségeknek látszó nemzeti hibák az összes háboruszkodó államok közül éppen a leg-

Óriásabb és leghatalmasabbnak látzó orosz birodalmat ropantják össze legelőbb! Pedig így volt, így történt! Hiába volt az óriási orosz birodalom minden katonai felkészültsége! Az orosz néptömegek iskolázatlansága, a pálinkázás, az emberek megvesztegethetősége, a hivatalnokok hallatlan hanyagsága, nemtörődömsége és pontatlansága hamarosan megbénították a hatalmas birodalom gyors cselekvőképességét!

Még utazásunk alatt megjegyeztük magunknak ezt a gyakran használt orosz szót: *szicsász*, ami azt jelenti magyarul: *mindjárt*, vagy székelesen szólva: *egyszeribe!* Az én meggyőződésem szerint ez az egy szó, ez a *szicsász* okozta a félelmetes orosz birodalomnak óriási erejéhez képest oly korai összeomlását, mert minden katonája, amikor valami sürgős tennivaló lett volna, azt mondta nagy nyugalommal: *szicsász*, vagyis *egyszeribe!*

Érdekesen világítja meg e tekintetben a két leghatalmasabb ellenfél: *Németország* és *Oroszország* magatartását s egyszersmind a két nép jellemző nemzeti felfogását a következő háború adoma:

Hazajött 1915 őszén Németországból egy rokkant orosz fogoly-tiszt. Mikor Berlinből elindult, csodálkozva kérdezte ott: „Hogyan lehetséges, hogy percnyi pontossággal indítják a vonatot?” — „Hja, Uram, — felelte neki a német vasutas, — *most háboru van, még pontosabbnak kell lennünk, mint békében!*“

Hazaért az orosz tiszt szerencsésen *Petrográd-ra*, s ott arra az érdeklődésére, hogy mikor indul a legközelebbi vonat, azt a választ kapta: „Lehet, hogy egy óra múlva; vagy talán csak holnap, de az lehetséges, hogy csak egy hét múlva!” „Hogy lehet ez?” — kérde az orosz tiszt.

„Hja, Uram, *most háboru van!*“ felelte az orosz vasutas.

Ilyen felfogás mellett ugy-e nem csoda, hogy a hatalmas *Oroszország* dőlt ki legelőbb a csatázó államok sorából?

Efféle *szicsász-termeszet* bennünk is jócskán van székeley atyámfiai! A *pálinkázás* köztünk is ugyancsak szedi a maga áldozatait! *Iskolaügyünkre*, — aminek felkarolásától függ gyermekeink jövője, életképessége és boldogsága, — mi is mintha csak azt mondanók, mint az orosz: *szicsász, egyszeribe!*

Akinek szeme van a látásra, s füle a hallásra, kevés szóból is sokat ért! Cselekedjünk hát minden ügyünkben, de különösen iskoláink érdekében addig, míg nem késő, mert különben *Szicsászország* sorsára jut az erdélyi magyarság!

Péter Lajos.

Egyházi és egyleti élet.

Főtanács lesz július 30-án, de valószínű az is, hogy zsinatot tart az unitáriusság Tordán. Amerikai és angol testvéreink küldöttsége föl fog keresni még pedig az amerikaiak főtitkára Cornish C. Louis, az angolok főtitkára Dr. Mellone, továbbá Perkins P. westoni Speight bostoni, Redfern liverpooli lelkészek. Megakarják látogatni testvéreiket. Elmondják itt a mi nálunk történt a háboru alatt és ezután, hogy ezután beszámoljanak az itt látott és hallott dolgokról. Vajha megnyugvással mehetnének vissza!

Fülöp Mózes kidei lelkész f. é. március hó 15-én szűlt, de benső szeretettel teljes körben ünnepelték tisztelői, 50 éves papi szolgálata alkalmából. Ott volt üdvözlésére a felekezetek mindenike, a ref. iskola s maga a politikai község, — amelynek ez 50 év alatt minden nemes ügy elérésében zászlóvivője vala. A ref. egyház presbiteriumának élén Bara József ref. lelkész, — ugy a ref. egyház, mint a politikai község nevében, — a róm. kath. egyház tanácsosai élén Oczwirk László r. k. plébános a róm. kath. egyház nevében, — s Teleky Irma ref. tanítónő a ref. elemi népiskola nevében üdvözölték. — 50 éves papságához mi is őszinte szívből gratulálunk a mi Kedves Mózsi bátyánknak, s a mi Atyánktól kérjül, hogy segítse Öt még: ad multos annos. (b. j.)

Az amerikai testvéregyházak öröme mind fokozódik az erdélyiektől kapott üdvözlések és tájékoztatók hatása alatt. A kis bözödujfalu kapta az első választ Wallaston-ból: Üdvözlő levelük nagyban hozzájárul ahhoz, hogy az önök testvéregyháza egyszerű név helyett valósággá válják számunkra. Vajha ez a testvéri kapcsolat mindig erősebbé és erősebbé válna. Vajha önöknek a szenvedésben tanúsított hitű példájuk minket is arra segítne, hogy még tisztábban láthassuk ama nagy igazságot és dolgozhassunk érte anélkül, hogy az anyagi jóllét átok is, de áldás is lehet. A gyülekezetünkkel 450 ember van kapcsolatban, de tényleges csak fele (felnöttek). A tagok nagyjára tengerészek, irodai alkalmazottak és ügynökök. Sem nagyon gazdag sem nagyon szegény nincs köztük. A nők szövetsége nagyon erős és jó szolgálatot tesz. A vasárnapi iskola népes és munkás. Az egyházközség társadalmi munkássága sok irányu s mind időtöltésre, mind a társaséletre sok alkalmat nyújt.

A haranglábi egyháznak a Saint Louisi testvér írja, hogy: a nagy megpróbáltatás és töprengés mélyíteni fogja erejüket. Bizonyos, hogy népök még jobban fog ragaszkodni hitéhez, melyért annyit szenvedett, s még inkább fognak bizni erejökben most, hogy a próbatüzet kiállották. Day János lelkész.

Verespatakra izeni a testvér papja Max-Saoafewel, aki 1910-ben együtt ünnepelt velünk, hogy ezután még jobban megismerkednek, könyveket, irományokat fognak küldeni, hogy lássák milyen

munkát folytatnak. A böjti prédikációk sorozatát megküldi. Nyolcat tartott és azokat kinyomatja, tárgyai: Jézus és tekintélye; az eltévedt juh, elveszett pénz és az elveszett fiu; a magvető, a buza és a konkoly stb., stb.

Székelyudvarhelyre a providence-i gyülekezet ír. Ez a Richmond-család városa, azé, amely még a múlt száz 70-es éveiben gyönyörű alapítványt küldött egy teológiai tanszék föllállítására. Azóta is állandóan érdeklődik a család és az unitárius gyülekezet is irántunk. A templom képét is megküldik. Ez öröme és büszkesége lesz a székelyudvarhelyinek. Érdekes, hogy a két gyülekezet temploma jó részt hasonlít egymáshoz.

Torockósztyörgynek a philadelphiai lelkész Griffin válaszolt, nagyrabecsülését küldi. Igen érdeklődnek az iránt a hősies múlt iránt, melyben annyi kísértést legyőztek, annyi nemes harcot megharcoltak. Ugy érezik, hogy az erdélyi testvér kitartása, bátorsága nekik is elsőrendű segítő példájok lesz, egy korszerű, fölvidító és baráti érzést tápláló vallás tovább építésében. Az első gyülekezetet a híres Priestley alapította 1796-ban. Ezt a tudós embert és lelkes papot Angliából kiűzték volt, ide menekült, itt kitünő szolgálatokat végzett. A miénk is az igazságért és jogért vivott hősies harc példája. Ha most egyesülhetünk önökkel a rokonézés és segítő kéz által s így folytatjuk őseink munkáját: nem éltünk hiába.

Ha az órállók megteszik kötelességüket. A maroskőri Dávid F. főkegyelet nagyon örvendetes eredményt ért el az újjászervezés munkájában. Tizenhárom egyházközség hiveinek legjobb neveit (182) olvassuk egy kimutatásban, amelyet Pap Gyula titkár állított össze és küldött be a központnak, mint az egylet tagjait és egyuttal az Unitárius Közlöny előfizetőit. Megnyugvással és jó reménységgel gondolunk a Maroskör ezután következő egyleti munkásságára, mert akik ilyen jól kezdték, azok bizonyára jól is fogják folytatni.

Lelkész beigtatás az alsó-felsőszentmihályi unitárius templomba. Április 9-én lett beigtatva a Torda-Turból, Szentmihályra áthelyezett Gálfi András unitárius lelkész impozáns lelkesedés közepette, melyen az egyház közóhajára jelen volt Dr. Boros György főjegyző ur is mintegy képviselve az egyházi főhatóságot. A beigtatandó lelkészt zsufolt közönség várta a templom előtti téren, ahol az egyház nevében Pálfi Zsigmond egyházi gondnok üdvözölte, majd a szomszédos ref. lelkész testvéri szeretettel köszöntötte, mint a béke apostolát. Az egyházi tagokon kívül résztvett az ünnepélyen a két község népe is felekezeti külömbiség nélkül. A szokásos egyházi éneklés után Balázs András sinfalvi lelkész olvasta föl a püspöki leiratot, mely az áthelyezést tartalmazta s igen magas beszédben hívta föl az új lelkészt beköszöntő beszéde elmondására. Megilletődve ment fel a szószékre Gálfi András az új lelkész s rokon-

szenves alakjával és temperamentumos magatartásával előre lebilincselte a hívek figyelmét, midőn pedig remek imájában és szent beszédében a békeesség ápolását, hirdetését és magatartását jelezte élete feladatául: megkönyezte a közönség. Végül Dr. Boros György atyai áldását vázolta lélekiemelően s szintén a békeesség együttélésre hívta föl a híveket és új lelkészt. Mondta: „a hívek jósága, szeretete és áldozatkészsége a jó paptól függ“. A templomi ünnepély után bankett volt, melyen mintegy 200 személy részt vett. Az e ső pohárköszöntőben a szeretve tisztelt püspök lett éltetve, aki táviratilag lett üdvözölve, majd Gábor József volt ig-tanító köszöntötte fel Dr. Borost, kit mint, jó orvost üdvözölt, ki a hosszú idő óta tartó nehéz betegség tüneteit azonnal felismerte s meg is gyógyította. A sok és számtalan pohár közül kimagaslott a Dr. Boros főjegyző ur humoros köszöntője, melyben G. J.-ról azt állította, hogy ő szereti a vizet felkavarni, azt a vizet, melynek alján salak van, mert a tiszta vizet zavarni nem lehet, csak a szennyest. És hogy zavarta, kavarta, ez által tisztára szűrte az egyház vizét, melyet ezentul egészségesen lehet élvezni *mindenkinek*. Még az történt, hogy közvetlen adakozás utján 241 L. gyűlt össze, melylyel az Alsó-felsőszentmihályi unitárius egyház alapító tagja lett a Dávid Ferencz egyletnek. Bankett után áncvivalom következett kivilágos viradatig. Most már béke van ismét közöttünk, melyet csaknem 2 évtizeden át hiába vártunk.

Tudósító.

Derzsbén megtörtént a lelkész választás. A keblitanács a folyamodó nyolc lelkész közül Balázs András sinfalvi lelkészt hozta javaslatba a közgyűlésnek és ez egyhangulag megválasztotta, a főt. püspök ur kinevezte. A beiktatás május 21-én lesz. Gratulálunk e kitüntető eredményhez és a nagy feladathoz sikert kívánunk.

Pap-beiktatás. Magyarszentbenedeknek ünnepe volt vasárnapján (április 9), akkor köszöntött be új lelkésze Kovács István volt b.-szentmiklósi lelkész. A hívek csaknem mind ott voltak. Kovács István Máté 22 r. 34—40 v. alapján gyönyörűen fejtette a szeretet hatalmát. Híveit magával ragadta egy magasabb világba, hol elfeledtük a jelen sok szenvedését. Az ünnepélyen jelen volt a küüllői kör köztisztelőiben és igaz szeretetében álló felügyelő gondnoka D. Pataky Sándor. Az esperes akadályoztatása miatt a beiktatást Székely Tihamér m. sárosi lelkész végezte. Kívánva, hogy legyen áldott ki jött az Urnak nevében és legyenek áldottak kikhez jött az Ur nevében. *J. r.*

Harangszentelés Homoródszentpéteren. Szép és fölemelő ünnepe volt a hsztpéteri egyházközségnek, husvét másodnapján. Ekor szentelték fel u. i. a hívek áldozatkészségéből szerzett két új harangot. A főlshentelő imát Pál Ferencz esperes ur mondotta, míg az ünnepi szónok Bálint Ödön karácsonyfalvi lelkész volt. A szíveket s lelkeket mindvégig fogva tartó beszéd után Bedő Miklós

helybeli lelkész ismertette az új harangok beszerzési körülményeit, az adakozók neveit is. A kis harangot Csomor Dénes adta vette 9500 Lej értékben, a nagy harang költsége közadakozásból, a régi kis harang beváltási árából került ki. Adakozás történt 10180 Lejben, harang alap 2579 Lej s a régi harang ára 3060 Lej, összesen: 15819 Lej. A nagy harang összes költségei 14213 Lej, a harang-alapban 1606 Lej. Jobb Dénes kisgazda felolvasta ez alkalomra írt sajtószerményű költeményét. Templomozás után a polgári község rendezett rövid ünnepélyt az új községháza felavatására. (b. m.)

Esperesi vizitáció és vallásos estély. A háromszéki egyházkör vezetősége, hogy munkáját minél maradandóbb hatásúvá tegye, az egyházköri vizsgálatot minden egyházközségben ünnepélyes istentisztelettel és vallásos estélylyel kötötte össze. Előbbiektől éveken óta gyakorolja, utóbbiakat az ismert akadályok miatt csak a f. évben kezdhette meg. A délelőtti istentisztelet alkalmával József Lajos esperes hirdette I. Péter II. 9. alapján, hogy a királyi papság a lelkész munkájának továbbvitelében és a jó példaadásban áll; erre pedig Kovacs Lajos köri jegyző rajzolta a jelen helyzetet, reámutatva a szükséges kintartó erőre, a kanaánita asszony (Mt. XV. 21—28.), a királyi ember (János IV. 46—53), szomorú az én lelkem (Mt. XXVI. 28.), a listrabeli ember (Ap. cs. XIV. 8—10). története alapján. Brassóban Dr. Szent-Iványi Gábor újonnan választott köri f. ü. gondnok tartott igen értékes felolvasást a lelkiismeret alapján való önismeretről. Mindenütt volt szavalat, ének stb. Több helyen az ifjusági dalárda mutatta meg, hogy megfelelő nevelés mellett mit lehet művelni. Ilyenkor lelkésznek és énekvezérnek egyaránt alkalma nyílik arra, hogy a néppel és az ifjúsággal való foglalkozás eredményéről bizonyosságot tegyen. Az érdeklődés mindenütt nagy volt s néhány helyen szép anyagi jövedelmet is hozott. (Reméljük, hogy e jól induló actio megteremti az egyházközségi Dávid Ferencz Egyleteket minden helyen. Szerk).

Dr. Egyed Balázs székelyudvarhelyi kórházi főorvos és ottani egyházunk buzgó gondnoka, váratlanul elhunyt április 15-én. Megdöbbenéssel és mély fájdalommal jegyezzük föl ezt a lesújtó hírt. Reméljük, hogy közelebbről érdemei szerint méltathatjuk a jeles férfit.

Elhunytak. Fekete Pál, kolozsvári anyaegyházunk hű pénztárosának kedves nejje sz. *E. Csiky Emma*, a család legnagyobb fájdalmára, elhunyt április 25-én.

A **lókodi** unitárius egyházközségben is, mint több helyen a Dávid Ferencz Egylet 1921. február 19-én megalakult, illetve újra szerveztetett. Eddig is Ifjusági egylet, majd a D. F. Egylet címe alatt vallásos estélyek tartottak: összesen 6 estély. Tárgyuk: Ima, szavalat, felolvasás, ének, szabad előadás. Annyira közkedveltekké

váltak az estélyek, hogy 2 óra sem volt elég a közönségnek a lelki táplálkozásra. Sokszor megkellett nyujtsuk a programmot. Fennakadás nem volt, hiszen a szavalók a kis gyermekektől kezdve a férfi korig mindenkor fölös számmal jelentkeztek, ami igazán azzal a biztató érzéssel töltötte el az embert, hogy bármilyen erőre kapott a rossz, a jó mégis él, csak tüzet kell alája vinni, hogy láng a kapjon, égessen és tisztítson. Hogy mily nagy horderővel bir jelen és jövő népünk vallás erkölcsi életének erősítésére a D. F. Egyletek minden téren való működése, ezt mutatja a tapasztalat. Aki még nem tapasztalta ezt, próbálja meg! *Lókodi.*

Szeszfogyasztás nélkül tartották összejöveteleiket a Homoródmenti unitáriusok. Olyan szép és megszívlelendő cselekedet, amelyet nem szabad feledésbe engednünk.

Rédiger Géza marosvásárhelyi lelkész is vádolva volt összeküvéssel nagy ártatlanul, ami a napokban Kolozsvárt tartott tárgyaláson szerepelt. Fölmentették, de a 4 havi fogházi élet szenvedéseit nem vették le róla. Örvendünk, hogy végül visszanyerte szabadságát.

Minden-napok hősei. A hősök kora nem járt le. Hány hőst temetett a még mindig morajló háboru vihara? Nincs szó kimondani. Hősei voltak a bátorságnak, a hitnek, a szeretetnek, a jótékonyságnak. A hálás és kegyes utód napsugárba öltözteti hőseit és teremt magának Sámson, a földet vállára teszi Herculesnek, mert ezt is elbirja, Achilles a sarkából kimozditja ezt a vak csillagot, a betegséget meggyógyító Aesculapiust félistenné magasztatja a görög. Régiek isteni hőseivel táplálja a gyermekvilág lelkét az iskola és a család, mert tudja, hogy a mese mindig valót takar. Néha jó és szükséges megfordítani a sorrendet és a közöttünk éltek jellemét és szép tetteit kell tündöklő fénybe öltöztetni. Nem csak a szentté avatottak fejét övezi gloria, csak szemléljük közéről és jó helyről. Hős az a férfi s nem kevésbé a nő, ki hitéért életén át harcol. Hős az anya ki beteg gyermekét ápolva megmenti a haláltól. Hős aki szájától elvon fél falatot, hogy az éhezőnek adhassa. Hős aki mindig gyűjti a tudományt, hogy a-tudatlanság sötétségét eloszlassa.

D. F. egyleti előadások a Kishomoród mentén. Az ujonnan megalakult falusi D. F. egyletekben hathatósan folyt a munka az elmúlt télen, sőt néhol még foly most is. Homoródmás, Karácsonyfalva, Oklánd és Ujfalu belső emberei együttesen tartottak rendre csütörtökön esténként vallás-erkölcsi irányu előadásokat. Megemlítjük, hogy ezek körében visszaemlékezés történt a magyar szellem ragyogó nagyságára: Petőfi Sándorra is, a százéves évfordulóra való tekintettel. Ezen együttes előadásokon kívül még minden faluban több kevesebb vallás-e kölcsi, gazdasági és általános ismeretterjesztő előadások voltak. A falusi ifjuság nagy kedvvel működött közre az előadásokon.

D. F. egyesület Vargyason. Ahogy a korlátozó rendeletek megszüntek, a télen megalakult Dávid F. egyesület nagy sikerű előadást rendez minden hétfőn este. A nép zsufolva megtölti az iskola két termét. Ez a nagy siker arra az elhatározásra bírta a vezetőséget, hogy a meleg idő beálltával vasárnap délutánonként folytatni fogják az előadásokat a templomban, mely új életerős vasárnapi iskolának ígérkezik.

Helyreigazítás. Lapunk 4-ik számában (61-ik lap) névcsere történt. Háromszéki körigondnoknak *Szentiványi* Gábor ügyvéd, földbirtokost választották meg, aminek szives tudomásulvételét kéjük.

Fölvívás. A gyűjtőket tisztelettel fölkérem, hogy a számozott megrendelési ivateket — akár üresen is — mielőbb beküldeni sziveskedjenek, mert a gyűjtés eredményét, a nyomdai költségek fedezése céljából rendeznem kell. Ez alkalommal nem mulasztatom el megköszönni a sokak részéről megnyilvánult lelkes támogatást. A könyv megrendelői az erdélyi magyar kultúrát támogatták, mert az unitárius egyház ennek a szolgálatában állott mindig. Kész tisztelettel: Dr. Tóth György.

Dombón 1921 novemberében megalakult a D. F. fiókegyesület. Egyelőre havonta egyszer, most két hetenként tartottunk — a vasárnap délutáni istentiszteletekkel kapcsolatosan — kisebb ünnepélyeket, melyeken felnőtt fiúk és leányok, valamint az iskolás növendékek felváltva énekelnek és szavalnak. A körigondnokok szabad-előadásaiikkal teszik élvezetessé összejöveteleiket. Tiszt. Gvidó Béla esperes ur, Mátyus Gergely, Bartók Endre, Útő Lajos lelkészek voltak szivesek eddigelé kérésünknek engedni. Március hó 27-én elhatároztuk, hogy husvétől kezdve D. F. fiókegyesületünk minden ünnep alkalmával legatusról fog gondoskodni. — A legatumot — a 2 hetenként tartani szokott ünnepélyek persely pénzéből s egyegy nagyobb szabású vallásos estély bevételéből gondoljuk összehozni. Így a kellemes összejövetelek mellett összetartó kizűzött célunk is, mely nem enged ellankadni, ellaposodni vagy épen feloszolni.

A sz.-udvarhelyi unitárius nők szövetsége március 18-án este a Bukarest szálló színház-termében remekül sikerült estélyt rendezett, az egyházközség szegény anyagi helyzetének és a különböző iskolákban járó unitárius tanulók felegélyezésére. A mulatságon Sz.-udvarhely társadalmának színe-java résztvett, dacára a hivatalos bőjtő napoknak. Színre került: Csiky Gergely: *Czifra nyomoruság* c. nagyszerű darabja, amely *Józsa Gézáné* nagy műizléssel és tudással vezetett rendezésében páratlan sikerű aratott. Rendező és szereplők igazán kitettek magukért. Volt taps és tetszés bőven. A rendező-bizottság s annak elnöke: *Németh Albertné* buzgó agitációja s a választmányak közremunkálása folytán az unitáriusok estélye az idei szezon egyik legsikerültebbje volt. A büffénéll házi kezelésben, mesés olcsón lehetett étkezni. Buzgó nőink utcáról-

utczára végigjárták a várost, falukra is kimentek, csakhogy hiány ne legyen. A buzgóságban mindenütt előljártak: Elnök, özv. Szakács: Károlyné, Németh Albertné, Bölöni Vilmosⁿ, özv. Benedek Lajosné, Nagy Ella, Fekete Irén. A gyűjtést végezték: Lukácsy Jánosné, Sikolya Józsefné, Balázs Jánosné, Ébert Andrásné, Jakabfy Lajosné, Barabás Matild, Györffy Istvánné, Szabó Dezsőⁿ, Pap Gergelyné, Fekete Ferenczné, Barra Andorné, Medvianszky Ferenczné és Bartalis Erzsike. A felügyelésnél és kiszolgálásnál a fentiek mellett kivették még részüket a munkából: Bodrogi Istvánné, Fekete Benjáminné, Gotthárd Juliska és a választmány, valamint a rendezőség tagjai. Nekik köszönhető az estély nagy anyagi és erkölcsi sikere. A tánc reggel 7 óráig tartott s a következő eredménnyel zárult. Tiszta jövedelem: 11,567.70 Lej! . .

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

XIII. Sz. : 579—1922. eln. A jelen évi Főtanács ideje.

Tisztelendő Esperes Ur! E. K. Tanács tekintettel arra, hogy angol és amerikai hitrokonaink részéről többen bejelentették, hogy Főtanácsai ülésünkön résztvenni óhajtanak, a folyó évi Főtanács idejét július hó 30-ára s a következő napokra tűzte ki. Egyuttal felhívni határozta esperes afiait, hogy az egyházköröknek a Főtanács elé tartozó jelentéseit július hó 1-ig terjesszék fel.

Kolozsvárt, 1922 április 20.

Ferencz József
püspök.

XIV. Sz. : 320—1922. eln. Rendelet esperes afiai utján valamennyi lelkész affának és egyházközségnek az egyházközségi vagyonkezelése tárgyában.

Tisztelendő Lelkész Ur! E. K. Tanács felmerült sajnálatos esetből kifolyólag figyelmezteti Tisztelendőségedet és az egyházközség keblitanácsát, hogy az egyházközségi erdők, ingatlanok értékesítése és általában a vagyonkezelés körül szigoruan ragaszkodjanak a Szerv. Törvény vonatkozó szakaszaihoz, mert ellenkező esetben fegyelmi eljárásnak teszik ki magukat. Az E. K. Tanácsnak 1922. április 20-án tartott üléséből.

Ferencz József
püspök.

Kovács Kálmán
titkár.